

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku S.T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia społecznego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 8 marca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 8 marca 2018 r. oddalił apelację wnioskodawcy S.T. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 11 kwietnia 2017 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 12 kwietnia 2016 r. stwierdzającej, że od dnia 1 marca 2013 r. wnioskodawca podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia społecznego oraz zasądził od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W motywach orzeczenia Sąd Apelacyjny podniósł, że z informacji uzyskanych od strony słowackiej w związku z wszczęciem przez polski organ rentowy procedury określonej w art. 16 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L. 284 z dnia 30 października 2009 r., dalej jako rozporządzenie wykonawcze) wynikało, iż praca wnioskodawcy, prowadzącego działalność gospodarczą w Polsce, wykonywana przez niego na podstawie umowy o pracę zawartej ze słowacką firmą M. s.r.o. w C. była świadczona przez 10 godzin w miesiącu za wynagrodzeniem w kwocie 40 euro miesięcznie, a zatem miała charakter marginalny w rozumieniu art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego. Wobec tego polski organ rentowy w piśmie z dnia 15 lutego 2016 r., na podstawie art. 16 ust. 2 w związku z art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego, poinformował właściwą słowacką instytucję ubezpieczeniową o ustaleniu dla wnioskodawcy ustawodawstwa polskiego od dnia 1 marca 2013 r., ponieważ praca marginalna na terenie innego państwa członkowskiego nie może być brana pod uwagę do celów określenia właściwego ustawodawstwa według zasad określonych w art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 29 kwietnia 2004 r. nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 2004/166/1, dalej jako rozporządzenie podstawowe). Natomiast słowacka instytucja ubezpieczeniowa pismem z dnia 9 marca 2016 r. (wysłanym także do wnioskodawcy i jego pracodawcy słowackiego M. s.r.o.) stwierdziła, że wnioskodawcy nie przysługuje jako pracownikowi obowiązkowe ubezpieczenie chorobowe, obowiązkowe ubezpieczenie emerytalno-rentowe i obowiązkowe ubezpieczenie z tytułu braku zatrudnienia za okres od dnia 1 marca 2013 r. zgodnie z przepisami prawa słowackiego. Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie wniosła zatem zastrzeżeń co do określonego przez polski organ rentowy ustawodawstwa i zgodnie z art. 16 ust. 3 i ust. 4 rozporządzenia wykonawczego doszło do porozumienia z polską instytucją ubezpieczeniową, co do określenia ustawodawstwa polskiego jako właściwego dla wnioskodawcy. Oznacza to, że zaskarżoną decyzją polski organ rentowy prawidłowo przyjął, iż wobec

wnioskodawcy właściwe jest ustawodawstwo polskie. Wyczerpany został tym samym tryb przewidziany w art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego i ustala kolizja systemów obu państw członkowskich.

Wnioskodawca w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Skargę kasacyjną oparto na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., zarzucając naruszenie: 1) art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego w związku z art. 16 ust. 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego, przez jego niezastosowanie i uznanie, że skarżący od dnia 1 marca 2013 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych mimo wykonywania pracy najemnej na terenie Słowacji oraz prowadzenia działalności na własny rachunek na terenie Polski oraz obowiązywania normy kolizyjnej w tym zakresie wskazującej na pierwszeństwo ustawodawstwa państwa miejsca wykonywania pracy najemnej oraz zobowiązania go do przedstawienia dokumentów i dowodów na potwierdzenie, że świadczona przez niego praca nie miała charakteru marginalnego, co skutkowało uznaniem, iż skarżący nie wykazał, że w stosunku do niego właściwym z zakresu ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo słowackie; 2) art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 6 k.c., przez jego błędną wykładnię i uznanie, że skarżący zobowiązany był do przedstawienia dokumentów i dowodów na potwierdzenie, iż rzeczywiście podlegał ubezpieczeniu społecznemu na Słowacji oraz że świadczona przez niego praca nie miała charakteru marginalnego; 3) art. 233 § 1 k.p.c., przez brak wszechstronnej analizy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w szczególności przez pominięcie niezachowania wymaganego trybu przez organ rentowy w celu wyjaśnienia wątpliwości, co do marginalnego charakteru pracy wykonywanej przez skarżącego, a także ustalenia czy została wydana prawomocna decyzja wyłączająca go z obowiązkowego ubezpieczenia na Słowacji, niezwrócenie się do odpowiedniego organu słowackiego o podjęcie stosownych działań i uznanie, że wyrok Sądu pierwszej instancji i poprzedzająca go decyzja organu rentowego z dnia 12 kwietnia 2016 r.

jest zgodna z prawem; 4) art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c., przez nieuwzględnienie nieważności postępowania w związku z pozbawieniem pracodawcy słowackiego możliwości obrony swoich praw jako zainteresowanego w sprawie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywiste uzasadnienie skargi, ponieważ Sąd Apelacyjny wydając zaskarżone rozstrzygnięcie w istocie oparł się wyłącznie na stanowisku instytucji słowackiej, która „nie wniosła zastrzeżeń co do ustalonego polskiego ustawodawstwa, nie bacząc na to, że tryb postępowania organu polskiego był niezgodny z art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Brak jakichkolwiek dowodów świadczących, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką, w zakresie ustalenia charakteru wykonywanej tam pracy, wymiaru czasu pracy, ważności przedłożonych przez skarżącego dokumentów potwierdzających rzeczywiste wykonywanie pracy oraz zgłoszenie do słowackiego ubezpieczenia społecznego, świadczył o wadliwości postępowania organów rentowych, co uzasadniało uchylenie zaskarżonej decyzji”. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także „naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, poprzez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego oraz niedostrzeżenie, że doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odrzucenie skargi kasacyjnej, względnie o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest, jak wynika z art. 398⁴ § 2 k.p.c., wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się, jak wielokrotnie wyjaśniano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z przesłankami rozważanymi przez ten Sąd podczas tzw. „przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub

odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przesłanki te określone są w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i tylko one podlegają badaniu w tej fazie postępowania, a przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje wtedy, gdy zachodzi choćby jedna z nich. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurystycznej. Pozostaje to w ścisłym związku z modelem skargi kasacyjnej, w którym rozpoznanie skargi następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarga kasacyjna opiera się na przesłance nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w oparciu o wyczerpujące uzasadnienie Sądu Apelacyjnego deklarowana w skardze oczywista zasadność środka odwoławczego nie ma postaci kwalifikowanego naruszenia art. 16 rozporządzenia wykonawczego, widocznego na pierwszy rzut oka. Postępowanie wytyczone przez art. 16 tego rozporządzenia zostało ukształtowane w inny sposób niż uważa skarżący. Z art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego *expressis verbis* wynika, że ustalenie ustawodawstwa ma nastąpić „niezwłocznie”. Przepis ten zastrzega, że takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy, a instytucja, która dokonała ustalenia informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Nawiązując do twierdzeń skarżącego mających przemawiać za oczywistością skargi kasacyjnej, z przepisu tego nie wynika, że organ rentowy był zobowiązany do przeprowadzenia „skrupulatnego” postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką. Potrzeba komunikacji między instytucjami ubezpieczeniowymi zachodzi dopiero wówczas, gdy wystąpi „brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa”, a między zainteresowanymi instytucjami dojdzie do „rozbieżności opinii”. Rozporządzenie wykonawcze stanowi, że w takim wypadku „podmioty te starają się dojść do porozumienia”, a „ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określane na mocy wspólnego porozumienia”. W rozpoznawanej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego słowacki odpowiednik byli ostatecznie zgodni, że skarżący powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu w Polsce. Analizując akta sprawy trudno stwierdzić, że komunikacja między instytucjami polską i słowacką odbyła się z naruszeniem art. 16 rozporządzenia wykonawczego. W każdym razie, uchybienie temu przepisowi nie jest oczywiste, co oznacza, że nie ma podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z kolei uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie przesłanki nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) nie spełniło wymogu wykazania istnienia tej przesłanki, ponieważ trudno za wywód prawny zmierzający do jej wykazania uznać lakoniczne twierdzenie skarżącego o

„nieważności przepisów procesowych”, pozbawione jakiejkolwiek konkretyzacji tych przepisów, jak też jedynie śladowe zasygnalizowanie, że chodzi o pominięcie pracodawcy jako zainteresowanego, mające świadczyć o „pozbawieniu go możliwości obrony praw w toku niniejszego postępowania”. Dlatego tylko dla porządku należy nadmienić, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wstępnym warunkiem nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, są uchybienia formalne sądu, w wyniku których strona pozbawiona zostaje możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych wniosków dowodowych i zarzutów. W sprawie nie zachodzi nieważność postępowania w tym znaczeniu. W myśl bowiem art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi w tym przepisie o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych (zob. art. 6 ust. 1 *in principio* ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.), stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243; z dnia 21 listopada 2016 r., II UK 735/15 i II UK 734/15, niepublikowane czy wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375). Zatem nieuprawnione i bezskuteczne procesowo byłoby wezwanie pracodawcy słowackiego skarżącego, jako zainteresowanego w sprawie toczącej się z odwołania skarżącego, w której apelację składał również skarżący.

Biorąc przedstawione argumenty pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji, bowiem skarżący nie wykazał przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.

